

بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله با

پرخاشگری

در دانش‌آموزان

محمد کرمی

کارشناس ارشد مشاوره خانواده/ مشاور مدرسه

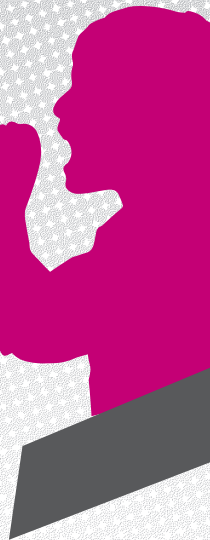
چکیده

پژوهش حاضر، با هدف تعیین رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های حل مسئله و نقش این عوامل در پیش‌بینی پرخاشگری انجام گرفت. نمونه مورد مطالعه شامل ۳۵۲ نفر از بین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان شیروان بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌های شخصیتی نئو، سبک حل مسئله و پرخاشگری باس و پری اجرا گردید. داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های آماری همبستگی بین متغیرها، رگرسیون چند متغیره و آزمون t مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که از میان ویژگی‌های شخصیتی، برون‌گرایی به جز با پرخاشگری جسمانی با انواع پرخاشگری رابطه منفی معنادار، توافق‌پذیری و با وجدان بودن با انواع پرخاشگری رابطه منفی معنادار و انعطاف‌پذیری فقط با خصومت، رابطه منفی معنادار دارد و روان‌رنجور خویی با انواع پرخاشگری دارای رابطه مثبت معنادار است. از میان سبک‌های حل مسئله، درماندگی و مهارگری با همه انواع پرخاشگری رابطه مثبت معنادار و سبک خلاقانه و اعتماد با انواع پرخاشگری رابطه منفی معنادار دارند و سبک گرایش فقط با خصومت و نمره کل رابطه منفی معنادار دارد و سبک اجتناب با هیچ یک از انواع پرخاشگری رابطه معنادار ندارد. به‌علاوه، نتایج حاصل از آزمون t، تفاوت معناداری را بین دو جنس در انواع پرخاشگری نشان نداد. در ویژگی‌های شخصیتی، فقط در توافق‌پذیری و در سبک‌های حل مسئله سازنده، در دو سبک خلاقانه و گرایش و در سبک‌های حل مسئله غیرسازنده، در سبک درماندگی تفاوت بین دو جنس مشاهده شد. در نهایت، از میان ویژگی‌های شخصیتی، روان‌رنجور خویی و از میان سبک‌های حل مسئله درماندگی، بهترین و قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری بودند.

کلیدواژه‌ها: ویژگی‌های شخصیتی، سبک حل مسئله، پرخاشگری، دانش‌آموزان

مقدمه

نوجوانی مرحله‌ای از زندگی است که در آن بلوغ جسمانی، روانی، عاطفی، معنوی و اجتماعی پایه‌ریزی می‌شود. سلامت نوجوانان، امروزه به‌عنوان یکی از ارکان اساسی سلامت جامعه در تمام دنیا مطرح است. توجه به این موضوع به دنبال کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه که در سال ۱۹۹۴ در قاهره تشکیل شد، بیش از پیش مورد تأکید قرار گرفته است. با توجه به اینکه در دنیای امروز نسبت جوانان به کل جمعیت بیش از هر زمان دیگری افزایش یافته، توجه به بهداشت نوجوانان نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. پرخاشگری یکی از مسائل مهم دوره نوجوانی است و مشکلات مربوط به خشم، همچون کینه‌ورزی و پرخاشگری از دلایل مهم ارجاع کودکان و نوجوانان برای مشاوره و روان‌درمانی به حساب می‌آید. آنچه باعث توجه پژوهشگران به پرخاشگری شده، پیامدهای این گونه رفتارها برای نوجوانان مانند ایجاد تصویر منفی در

**احساس درماندگی
نه تنها سطح فعالیت جسمانی
را - که تأمین کننده سلامت
جسمانی است - کاهش می دهد بلکه
همچنین سبب می گردد بی تفاوتی و
بی توجهی به موقعیت های پیچیده،
جزء ساختار روانی فرد شود و نیمرخ
روانی وی را به سطح مرضی
هدایت کند**

آن با سلامت و آسیب های روان شناختی، توجه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است. شواهد تجربی زیادی نیز وجود دارد که نشان می دهد صفات شخصیتی در ایجاد، کاهش یا از بین بردن علائم اختلالات رفتاری و عدم سازگاری اجتماعی نقش مهمی ایفا می کنند (وایدیگر^۷، ۲۰۰۵). تصور بر این است که شخصیت به دو شیوه می تواند سلامت روانی را تحت تأثیر قرار دهد؛ به صورت غیرمستقیم، از طریق تأثیر بر سلامت عینی افراد، مثلاً از طریق تأثیر ویژگی های شخصیتی بر نوع پاسخ های فیزیولوژیکی افراد به تنیدگی. دوم، ویژگی های شخصیتی

بر ارزیابی های افراد از وضعیت سلامت عینی آن ها، تأثیر بسزایی می گذارد (چلیبانلو و گروسکی فرشی، ۱۳۸۹). محققان در این زمینه متغیرهای گوناگونی چون سن و جنس را در حیطه های زیستی و اجتماعی، در سازگاری عمومی افراد مؤثر دانسته اند اما نتایج حاکی از آن بوده است که این متغیرها تأثیر اندکی در سازگاری و سلامت عمومی افراد دارند (فریدمن، ۲۰۰۰). از آن پس، محققان به طور فزاینده ای طی مطالعات و بررسی های خود نشان دادند که شخصیت افراد می تواند مهم ترین عامل تأثیرگذار در سازگاری آنان به شمار آید (مک کری^۸ و کوستا^۹، ۲۰۰۴؛ هابز^{۱۰} و جوزف^{۱۱}، ۲۰۰۳). بعضی از صفات شخصیتی نقش مهمی در سبب شناسی و پیشرفت اختلالات دارند و شخصیت فرد می تواند به طور غیرمستقیم و از طریق ایجاد رفتارهای ناسالم نظیر سوء استفاده از مواد، بی خوابی و سوء تغذیه باعث رفتارهای پرخطرانه شود (گوستاوسون^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۳). در این پژوهش رابطه بین ویژگی های شخصیتی و سبک های حل مسئله با پرخاشگری بررسی شده است. پرخاشگری که محققان و نظریه پردازان آن را به عنوان یکی از معضلات دوران نوجوانی به صورت های مختلفی تعریف کرده اند، در ارتباط با عوامل و متغیرهای مختلف و تحت تأثیر این عوامل به شکل های مختلفی بروز می کند. به عبارت دیگر، این مفهوم با متغیرهای متعددی در ارتباط است که از میان آن ها شیوه های حل مسئله و ویژگی های شخصیتی، در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرند.

به ویژه غریزه جنسی، تعیین می کند. وقتی مانعی در تجلی غرایز پیش آید، سائق پرخاشگری سر بر می آورد. براساس این نظریه، علت پرخاشگری معمولاً ناکامی است و پرخاشگری از ویژگی سائق برخوردار است (براهنی و همکاران، ۱۳۸۶).

حل مسئله راهبرد مقابله ای مهمی است که می تواند فرد را قادر سازد که موقعیت های مشکل آفرین روزمره و تأثیر هیجانی آن ها را به خوبی کنترل کند و از این طریق تنیدگی روان شناختی را کاهش دهد، به حداقل رساند و یا از آن پیشگیری نماید. اگر این الگو صحیح باشد، توانایی حل مسئله به طور معنی داری با میزان تنیدگی روان شناختی ارتباط دارد؛ بدین صورت که میزان بالای توانایی حل مسئله، پیش بینی کننده سطح تنیدگی پایین و در نتیجه، میزان سلامت بالاست (فروغان فر، ۱۳۸۵). کسب مهارت های حل مسئله نقش مهمی در بهداشت روانی و جسمانی دارد؛ به خصوص زمانی که افراد با رویدادهای ناگوار و تنیدگی های منفی زندگی مواجه می شوند (محمدی، ۱۳۸۳). به طور کلی، حل مسئله به فرایندهای شناختی رفتاری و ابتکاری فرد اطلاق می شود که به وسیله آن، فرد می خواهد راهبردهای موثر و سازش یافته مقابله ای برای مشکلات روزمره را تعیین، کشف یا ابداع کند. به عبارت دیگر، حل مسئله راهبرد مقابله ای مهمی است که توانایی و پیشرفت شخصی و اجتماعی را افزایش و تنیدگی را کاهش می دهد (دزوریلا^۵، شیدی^۶، ۱۹۹۲؛ نقل از باباپور خیرالدین، ۱۳۸۲).

اخیراً، تحقیق در زمینه شخصیت^۴ و ارتباط

میان همسالان و آموزگاران، طرد از سوی همسالان، افت تحصیلی، مصرف مواد و بزهکاری است (کاسینوف^۱ و گرم^۲، ۲۰۰۴). پرخاشگری^۳ یکی از زمینه هایی است که در روان شناسی، محققان به آن توجه کرده و تحقیقات مبسوطی درباره آن انجام داده اند. تأثیر مشکلات رفتاری بر عملکرد تحصیلی و اجتماعی و همچنین بررسی عواملی چون جنسیت، ویژگی های شخصیتی و اجتماعی و اقتصادی و عوامل شناختی در بروز اختلال های رفتاری از جمله رفتار پرخاشگرانه در دوران نوجوانی مورد توجه پژوهشگران بوده است. نوجوانی یک دگرگونی جسمانی، روانی، شناختی و نیز تغییر در الزامات اجتماعی است. به طور کلی، نوجوانان در این دوران حساس می شوند، هیجان های شدید دارند، و به دنبال احساس عدم اطمینان و تنش، ناسازگاری و پرخاشگری در آنان دیده می شود. پرخاشگری در دوره نوجوانی جلوه های مشهودتر و مسئله سازتری دارد. شایع ترین و بیشترین میزان پرخاشگری مربوط به دوره نوجوانی و جوانی است و ممکن است جلوه ها و نمودهای خود را از طریق کلامی، فیزیکی، آزار دیگران، تخریب، صدمه زدن به اشیا و یا اشخاص و مانند آن ظاهر سازد (وکیلان، ۱۳۸۶). پرخاشگری رفتاری است که جنبه های زیستی، روان شناختی و جامعه شناختی دارد. هر نظریه پردازی به جنبه ای از پرخاشگری پرداخته است؛ به گونه ای که گاهی شاهد تعارض بین نظریه ها هستیم. براساس نظریه فروید، بسیاری از اعمال آدمی را غریزه ها،

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه دوم شهرستان شیروان در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ است. انتخاب نمونه مورد مطالعه براساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از تمام مدارس شهرستان انجام شد. ابتدا از بین تمام مدارس شهرستان شیروان به صورت تصادفی، شش دبیرستان (سه دبیرستان دخترانه و سه دبیرستان پسرانه) انتخاب شدند. سپس، از هر دبیرستان دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شدند و تعداد ۳۵۲ نفر به‌عنوان نمونه آماری پژوهش حاضر، مورد مطالعه قرار گرفتند.

ابزار پژوهش

۱) پرسش‌نامه شخصیتی نئو^۲: مک‌کری و کوستا (۱۹۸۳) برای اندازه‌گیری شخصیت، آزمونی ساختند و نام آن را پرسش‌نامه نئو

گذاشتند. آن‌ها برای ساخت این پرسش‌نامه از رویکرد زبانی و آماری استفاده کردند؛ بدین ترتیب که کلیه واژگان موجود در زبان انگلیسی را جمع‌آوری کردند و پس از تحلیل عاملی چند مرحله‌ای آن، به پنج عامل بزرگ به همراه ۳۰ زیرعامل دست یافتند. NEO-PI-R، پرسش‌نامه‌ای است که در پژوهش‌های بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته و یکی از ابزارهای مهم روان‌شناختی است که برای پژوهش‌هایی که هدف آن‌ها بررسی عوامل شخصیت است، به تنهایی یا در کنار سایر متغیرها به کار می‌رود. با توجه به پیچیدگی و طولانی بودن NEO-PI-R، وجود ابعاد جزئی و متعدد در هر یک از صفات مربوط به پنج عامل بزرگ شخصیت و ضرورت سرنده سریع در مواقع لازم و مهم‌تر از همه، عدم تمایل آزمودنی‌ها در پاسخ دادن به ابزاری طولانی در موقعیت‌های بالینی و پژوهشی، نسخه کوتاهی از NEO-PI-R، با عنوان «پرسش‌نامه ۵ عاملی^{۱۴}» طراحی شد. در این پرسش‌نامه، برای هر عامل ۱۲ بخش وجود دارد و این بخش‌ها با توجه به دارا بودن بیشترین بار عاملی^{۱۵} در ارتباط با صفت مورد نظر، انتخاب شده‌اند (کاستا و مک‌کری، ۲۰۰۴). به عبارت دیگر، این پرسش‌نامه شامل ۶۰ ماده است که برای ارزیابی پنج عامل اصلی

شخصیت: روان‌رنجورخوبی (نورزگرایی)، برون‌گرایی (برون‌گردی)، انعطاف‌پذیری (کشودگی)، توافق‌پذیری (دلپذیری بودن، مقبولیت، مطلوب بودن) و با وجدان بودن (وظیفه‌شناسی)، به کار می‌رود. این پرسش‌نامه را گروسی فرشی (۱۳۸۰) به زبان فارسی ترجمه کرده و بر روی دانشجویان ایران هنجاریابی^{۱۶} شده است. اجرای این آزمون از نظر هزینه و زمان مقرون‌به‌صرفه است، مقیاس‌های آن از اعتبار بالایی برخوردارند و همبستگی بین مقیاس‌ها زیاد است. از همه مهم‌تر، بر این آزمون برخلاف سایر آزمون‌های شخصیتی، انتقادات کمتری وارد شده است (روشن چسلی و همکاران، ۱۳۸۵).

۲) پرسش‌نامه سبک حل مسئله^{۱۷} (PSS): این مقیاس که کسیدی و لانگ (۱۹۹۶)، آن را طی دو مرحله ساخته‌اند، دارای ۲۴ پرسش است که شش عامل را می‌سنجند و هر کدام از عوامل دربرگیرنده چهار ماده آزمون می‌باشند. این عوامل عبارت‌اند از درمادگی در حل مسئله یا جهت‌یابی (بیانگر بی‌باوری فرد در موقعیت‌هایی مسئله‌زاست)، مهارگری حل مسئله یا کنترل در حل مسئله (بعد کنترل بیرونی - درونی را در موقعیت‌های مسئله‌زاست منعکس می‌کند)، سبک حل مسئله خلاقانه (نشان‌دهنده برنامه‌ریزی و در نظر گرفتن راه‌حل‌های متنوع برحسب موقعیت مسئله‌زاست)، اعتماد در حل مسئله (بیانگر اعتقاد در توانایی فرد برای حل مشکلات است)، سبک اجتناب (نشان‌دهنده تمایل به رد شدن از کنار مشکلات به جای مقابله با آن‌هاست) و سبک گرایش یا تقرب و روی آورد (نشان‌دهنده نگرش مثبت به مشکلات و تمایل به مقابله رودررو با آن‌هاست). بنابراین، سبک‌های درماندگی، مهارگری و اجتناب زیر مقیاس‌های حل مسئله غیرسازنده و سبک‌های گرایش، خلاقیت و اعتماد زیر مقیاس‌های حل مسئله سازنده هستند (شاطری، اشکانی، مدرس غروی، ۱۳۸۸). این پرسش‌نامه به خوبی می‌تواند آسیب‌پذیری فرد را در برابر استرس نشان دهد و جمعیت سالم را از جمعیت بیمار جدا کند (کسیدی و لانگ، ۱۹۹۶).

۳) پرسش‌نامه پرخاشگری^{۱۸}: یکی

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش‌های در کل نمونه (N=۳۵۲)

پرسش‌نامه‌ها	مقیاس‌ها	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
پرخاشگری	جسمانی	۲۵/۷۴	۶/۷۰	۹	۴۵
	کلامی	۱۳/۷۶	۴/۱۸	۵	۲۵
	خشم	۱۸/۱۰	۱/۶	۷	۳۵
	خصوصیت	۲۰/۰۹	۵/۶۲	۷	۴۰
	کل	۷۷/۶۹	۱۸/۸۹	۲۹	۱۴۵
ویژگی‌های شخصیتی	روان‌رنجور خوبی	۲۳/۱۶	۷/۰۳	۱	۴۵
	برون‌گرایی	۲۷/۴۴	۵/۰۸	۹	۴۰
	انعطاف‌پذیری	۲۷/۷۰	۵/۲۰	۱۱	۴۲
	توافق‌پذیری	۲۸/۷۴	۵/۴۲	۱۴	۴۳
سبک حل مسئله	با وجدان بودن	۲۹/۳۳	۷/۱۴	۸	۴۷
	درماندگی	۱/۱۸	۱/۰۰	۰	۴
	مهارگری	۱/۶۸	۰/۹۵	۰	۴
	خلاقانه	۲/۷۹	۱/۰۹	۰	۴
	اعتماد	۲/۲۹	۱/۰۴	۰	۴
	اجتناب	۲/۰۴	۱/۰۹	۰	۴
	گرایش	۳/۰۷	۰/۸۴	۰/۵۰	۴

از آخرین حرکت‌های علمی سازمان یافته برای سنجش پرخاشگری، تلاش‌های باس و پری (۱۹۹۲)، برای ساختن یک ابزار عینی کوتاه و ابعادی بوده است. این ابزار که «پرسش‌نامه پرخاشگری» نام دارد، برگرفته از عناصر و مؤلفه‌هایی است که پیش‌تر، باس و دورکی (۱۹۵۷) و سیگل^{۱۹} (۱۹۸۶)، در ابزارهای پرخاشگری، به آن‌ها استناد کرده بودند. پرسش‌نامه اولیه باس و پری (۱۹۹۲)، از شش عامل ساخته شده بود. آن‌ها با ترکیب دو عامل تنفر و بدگمانی (باس و دورکی، ۱۹۵۷)، زیر عنوان عامل خصوصیت و حذف و تعدیل شماری از پرسش‌ها به چهار عامل اصلی دست یافتند (نقل از محمدی، ۱۳۸۵). این پرسش‌نامه را متخصصان روان‌شناسی دانشگاه شیراز ترجمه و به کمک متخصص آموزش زبان انگلیسی در همان دانشگاه ترجمه برگردان کرده‌اند. سپس با مقایسه دو متن انگلیسی پرسش‌نامه (متن اصلی و متن به دست آمده از ترجمه فارسی به انگلیسی)، اصلاحات لازم انجام و فرم نهایی فارسی تهیه گردیده است (سامانی، ۱۳۸۶). این پرسش‌نامه دارای ۲۹ سؤال پنج‌گزینه‌ای است که چهار جنبه پرخاشگری (پرخاشگری فیزیکی: ۹ سؤال، پرخاشگری کلامی: ۵ سؤال، خشم: ۷ سؤال و خصوصیت: ۸ سؤال) را می‌سنجند.

یافته

فرضیه اول پژوهش بیان می‌کند که بین ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم پژوهش بیانگر آن است که بین سبک‌های حل مسئله (درماندگی، مهارگری، خلاقانه، اعتماد، اجتناب و گرایش) با پرخاشگری رابطه معنادار وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، فرضیه اول بین ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجور خوبی، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، توافق‌پذیری و با وجدان بودن) با پرخاشگری رابطه معنادار وجود دارد. با توجه به نتایج تحلیل‌های ارائه شده در یافته‌ها، عامل شخصیتی روان‌رنجور خوبی با همه انواع پرخاشگری و نمرة کل، همبستگی مثبت معنادار ($P < 0/01$)، از ۰/۳۰ تا ۰/۴۱ دارد؛ به گونه‌ای که بیشترین همبستگی به نمرة کل پرخاشگری با

جدول ۲. ضرایب همبستگی میان ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری

متغیر	جسمانی	کلامی	خشم	خصوصیت	کل
روان‌رنجور خوبی	۰/۳۵**	۰/۳۰**	۰/۴۰**	۰/۳۱**	۰/۴۱**
برون‌گرایی	-۰/۱۰	-۰/۱۲*	-۰/۱۸**	-۰/۱۹**	-۰/۱۸**
انعطاف‌پذیری	-۰/۰۶	-۰/۰۱	-۰/۰۵	-۰/۱۹**	-۰/۱۰
توافق‌پذیری	-۰/۲۱**	-۰/۱۹**	-۰/۲۹**	-۰/۳۰**	-۰/۳۰**
با وجدان بودن	-۰/۲۲**	-۰/۱۵**	-۰/۲۴**	-۰/۲۸**	-۰/۲۸**

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

با توجه به اینکه پرخاشگری در پسران بیشتر سازه‌های محیطی است تا شخصیتی، و یادگیری در آن بسیار دخیل است، می‌توان با آگاهی دادن به خانواده‌ها و مدارس درباره این موضوع، از پرخاشگری در پسران تا حد زیادی پیشگیری کرد و آن را کنترل نمود

($r=0/41$) و کمترین میزان همبستگی نیز به پرخاشگری کلامی با ($r=0/30$)، مربوط است. عامل شخصیتی برون‌گرایی غیر از پرخاشگری جسمانی با بقیه انواع پرخاشگری و نمره کل همبستگی منفی معنادار ($P<0/01$) اما نسبتاً ضعیف دارد؛ به گونه‌ای که بیشترین میزان همبستگی به پرخاشگری خصومت با ($r=-0/19$) و کمترین میزان همبستگی نیز به پرخاشگری کلامی با ($r=-0/12$)، مربوط است. عامل انعطاف‌پذیری فقط با پرخاشگری خصومت همبستگی منفی معنادار ($P<0/01$)؛ اما ($r=-0/19$) دارد. عامل توافق‌پذیری با همه انواع پرخاشگری و نمره کل، همبستگی منفی معنادار ($P<0/01$)، از $r=-0/19$ تا $r=-0/30$ دارد؛ به گونه‌ای که بیشترین میزان همبستگی به نمره کل و خصومت با ($r=-0/30$)، تعلق دارد و کمترین میزان به پرخاشگری کلامی با ($r=-0/19$)، عامل شخصیتی با وجدان بودن با همه انواع پرخاشگری و نمره کل همبستگی منفی معنادار ($P<0/01$)، از $r=-0/15$ تا $r=-0/28$ دارد. کمترین میزان همبستگی را با پرخاشگری کلامی ($r=-0/15$) و بیشترین میزان همبستگی را با پرخاشگری خصومت و نمره کل ($r=-0/28$) دارد. بنابراین، فرضیه اول تأیید می‌گردد. این نتیجه با یافته‌های هادی‌پور (۱۳۸۶)؛ مانی (۱۳۸۳)، گروسکی فرشی، مانی و بخشی‌پور (۱۳۸۵)؛ جعفرنژاد و همکاران (۱۳۸۴)؛ جنسن و کمپل (۲۰۰۷)؛ متیسوز، دیاری و وایتمن (۲۰۰۳)؛ کونارد (۲۰۰۶)؛ برناردو و همکاران (۲۰۰۵)؛ شارپ و دسای (۲۰۰۱)؛ اندرسون (۲۰۰۱)؛ واتسون (۲۰۰۰)؛ فارنهام و همکاران (۱۹۹۹)؛ جعفری و عابدی (۱۳۸۴)؛ هایز و جوزف (۲۰۰۲)؛ وایدیگر (۲۰۰۵)؛ کوستا و مک‌کری (۱۹۹۹)؛ کوروتکو و هانا (۲۰۰۴)؛ هایز و جوزف (۲۰۰۳) و فریدمن و همکاران (۲۰۰۰)، همخوان است و با یافته‌های گوستاوسون (۲۰۰۳) و مک‌کری و جان (۱۹۹۲)، در ارتباط با نتیجه مربوط به بعد انعطاف‌پذیری ناهمخوان است.

در تبیین این نتیجه می‌توان گفت از آنجا که مؤلفه‌های بعد روان‌رنجورخویی در مدل پنج‌عاملی شخصیت عبارت‌اند از: اضطراب، پرخاشگری، افسردگی، خودنگرانی، تکانشوری و آسیب‌پذیری، ارتباط این بعد

شخصیت با پرخاشگری منطقی خواهد بود. به عبارتی، روان‌رنجورخویی همان مفهوم پرخاشگری است. در رابطه با برون‌گرایی می‌توان گفت که مؤلفه‌های بعد برون‌گرایی در مدل پنج‌عاملی شخصیت عبارت‌اند از: مهربانی، جمع‌گرایی، قاطعیت، فعالیت، تهییج‌طلبی و هیجان‌ات مثبت، و چنان که می‌دانیم، این ویژگی‌ها مستلزم گرایش به سرمایه‌گذاری، علاقه به مردم، خوش‌بینی، بشاش بودن، جرئت، هیجان‌خواهی و ترجیح گروه‌های بزرگ است. همین امر به نوبه خود و از راه افزایش حمایت‌های اجتماعی، می‌تواند به افزایش سلامت روانی و اجتماعی و کاهش پرخاشگری بینجامد.

عامل انعطاف‌پذیری (باز بودن به تجربه‌ها) بسیار کمتر از روان‌رنجورخویی و برون‌گرایی در نزد اهل فن شناخته شده است و در نظر بسیاری از روان‌شناسان، باز بودن نسبت به تجارب یا همان انعطاف‌پذیری، ممکن است معادل سالم‌تر بودن به نظر آید اما ارزش باز بودن وابسته به ضرورت‌ها در موقعیت‌هاست (شاپوری، ۱۳۸۷).

همبستگی منفی ولی غیرمعنادار بعد انعطاف‌پذیری با پرخاشگری را می‌توان چنین توجیه کرد که با توجه به اینکه افراد دارای نمره بالا در این ویژگی از خصوصیات مانند تخلیلی بودن، غیرسنتی بودن، خلاق، مبتکر و متنوع بودن برخوردارند، در نتیجه، این خصوصیات به همراه تجربه برخی عواطف منفی در این دوره تحصیلی که تا حدی با این خصوصیات سازگارند (نظیر رقابت بیش از حد با هم‌شاگردی‌ها، نیاز شدید به پیشرفت، روند ثابت در مطالعات درسی به علت آزمون کنکور، انتظار اطرافیان و به‌ویژه خانواده برای موفقیت در امتحانات و از همه مهم‌تر استرس کنکور)، می‌تواند این همبستگی غیرمعنادار را توجیه کند. شاخص توافق‌پذیری بر گرایش‌ها و ارتباطات بین فردی تأکید دارد و این شاخص بیانگر جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روانی است. افراد ناسازگار بیش از آنکه همکاری کنند، سستی‌ه‌جو، خودمیان بین، شکاک و رقابت‌جو هستند؛ در حالی که افراد دارای سطوح بالای توافق‌پذیری، نه تنها ویژگی‌های ذکر شده را ندارند بلکه همواره مایل‌اند به دیگران کمک کنند و باور دارند

که دیگران نیز متقابلاً به آن‌ها کمک خواهند کرد. این ویژگی همانند افراد برون‌گرا منجر به علاقه‌مندی به انجام دادن کارهای گروهی می‌شود و همچنین، در برقراری و حفظ رابطه مناسب و سودمند با همکلاسی‌ها و معلمان نقش مؤثری دارد. همین امر می‌تواند علت سازگاری بهتر در این دانش‌آموزان باشد.

شاخص با وجدان بودن با صفاتی که می‌تواند نشان‌دهنده سازگاری رفتاری و ارتباطات غیر پرخاشگرانه باشد همبستگی دارد، که در اینجا به چند مورد اشاره می‌شود: وظیفه‌شناسی با توانایی در کنترل تکانه‌ها و هوس‌ها، اعمال طرح و برنامه در رفتار برای رسیدن به اهداف، هیجان مثبت، همدردی، شادی، امیدواری و غرور همبستگی مثبت دارد. موارد ذکر شده می‌توانند تبیینی برای ارتباط منفی و معنادار بعد با وجدان بودن با پرخاشگری باشند.

در این میان، نکته جالب توجه رابطه عوامل شخصیتی با پرخاشگری خصومت است. خصومت بیشترین همبستگی را با همه صفات شخصیتی دارد و یک حالت خشم و تنفر اظهار نشده اما مزمن است و معلوم شده است که با برخی بیماری‌ها، از جمله بیماری‌های قلبی، رابطه مثبت دارد (سانتراک، ۱۳۸۵).

مزمن بودن خصومت نشان می‌دهد که احتمالاً خصومت بیشتر یک سازه صفتی است تا یک سازه حالتی و از این رو طبیعی است که با عوامل شخصیتی نیز همبستگی بالایی داشته باشد.

در فرضیه دوم، بین سبک‌های حل مسئله (خلاقانه، اعتماد، گرایش، درماندگی، مهارگری و اجتناب)، با پرخاشگری رابطه معنادار وجود دارد. با توجه به نتایج تحلیل‌های ارائه شده مشخص می‌شود که سبک حل مسئله خلاقانه با همه انواع پرخاشگری و نمره کل آن رابطه معنادار ($P<0/01$)، دارد. بیشترین میزان همبستگی را با پرخاشگری خشم ($r=-0/29$) و کمترین میزان همبستگی را با زیر مقیاس خصومت ($r=-0/20$)، دارد. سبک حل مسئله اعتماد با همه انواع پرخاشگری و نمره کل آن به غیر از پرخاشگری، خصومت همبستگی منفی معنادار ($P<0/01$)، دارد. بیشترین میزان همبستگی را با پرخاشگری خشم ($r=0/24$) و کمترین میزان همبستگی

جدول ۳. ضرایب همبستگی میان سبک‌های حل مسئله با پرخاشگری

متغیر	جسمانی	کلامی	خشم	خصوصیت	کل
درماندگی	۰/۳۵**	۰/۲۷**	۰/۳۴**	۰/۲۹**	۰/۳۸**
مهارگری	۰/۱۶**	۰/۱۳*	۰/۲۰**	۰/۲۴**	۰/۲۳**
خلاقانه	-۰/۲۲**	-۰/۲۱**	-۰/۲۹**	-۰/۲۰**	-۰/۲۸**
اعتماد	-۰/۲۲**	-۰/۱۴**	-۰/۲۴**	-۰/۰۸	-۰/۲۱**
اجتناب	-۰/۰۴**	-۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۲	۰
گرایش	-۰/۱۳**	-۰/۰۱	-۰/۱۰	-۰/۲۱**	-۰/۱۵**

* $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

آن‌ها رابطه منفی معنادار دارد. به این ترتیب، هر چه فرد در مواجهه با تنیدگی‌ها بیشتر از سبک‌های حل مسئله درماندگی و مهارگری استفاده کند، پرخاشگری در وی مشهودتر است و این امر سبب می‌شود که کمتر از خلاقیت خود برای حل مسائل بهره‌بردار واقع، پرخاشگری به راه‌های از پیش تعیین‌شده حل مسئله می‌انجامد و مجال کمی برای بروز راه جدید و خلاقانه باقی می‌گذارد؛ زیرا سبک خلاقیت، نشان‌دهنده برنامه‌ریزی و در نظر گرفتن راه‌حل‌های متنوع بر حسب موقعیت مسئله‌زاست. هم سبک حل مسئله درماندگی و هم سبک حل مسئله مهارگری روش‌هایی برای اجتناب از مسئله و اضطرابی هستند که مسئله با خود به همراه دارد. اگر فرد خود را در برخورد و مقابله با مسئله کم‌توان ببیند، درمانده می‌شود و احساس درماندگی، راه او برای برون‌رفت از مسئله و اضطراب ناشی از آن خواهد بود. احساس درماندگی، به‌عنوان یک راهبرد غیرسازنده حل مسئله، در مقابل موقعیت‌های پیچیده بیرونی، استفاده از امکانات عقلانی و روان‌شناختی را ناممکن می‌سازد. این احساس، توانمندی روانی و جسمانی را با سطحی از بازداری مواجه می‌کند و به تدریج، زمینه بروز بسیاری از اختلالات روانی و جسمانی را فراهم می‌آورد. افزون بر این، می‌توان گفت که احساس درماندگی نه تنها سطح فعالیت جسمانی را - که تأمین‌کننده سلامت جسمانی است - کاهش می‌دهد بلکه همچنین سبب می‌گردد بی‌تفاوتی و بی‌توجهی به موقعیت‌های پیچیده، جزء ساختار روانی فرد شود و نیمرخ روانی وی را به سطح مرضی هدایت کند.

را با پرخاشگری کلامی ($r = -0/14$)، دارد. سبک حل مسئله گرایش، فقط با پرخاشگری جسمانی ($r = -0/13$)، خصوصیت ($r = -0/21$) و نمره کل ($r = -0/15$)، همبستگی منفی معنادار ($P < 0/01$) دارد. سبک اجتناب با هیچ یک از انواع پرخاشگری و نمره کل همبستگی ندارد. سبک حل مسئله درماندگی با همه انواع پرخاشگری و نمره کل آن همبستگی مثبت معنادار ($P < 0/01$) دارد. بیشترین میزان همبستگی به نمره کل پرخاشگری با ($r = 0/38$) و کمترین میزان همبستگی به پرخاشگری کلامی با ($r = 0/27$)، مربوط است. سبک حل مسئله مهارگری با همه انواع پرخاشگری و نمره کل آن همبستگی مثبت معنادار ($P < 0/01$) دارد. بیشترین میزان همبستگی به پرخاشگری خصوصیت با ($r = 0/24$) و کمترین میزان همبستگی به پرخاشگری کلامی با ($r = 0/13$) مربوط است و بنابراین، فرضیه فوق تأیید می‌گردد. این نتیجه با یافته‌های باباپور خیرالدین (۱۳۸۲)؛ شریفی درآمدی (۱۳۸۴)؛ عظیمی (۱۳۷۶)؛ بهرامی (۱۳۸۴)؛ تونزنده‌جانی و همکاران (۱۳۷۹)؛ بورنشتاین، کاترین و سوزان (۲۰۰۳)؛ هریک و الیوت (۲۰۰۱)؛ داگز و همکاران (۲۰۰۳)؛ ملیندا و همکاران (۲۰۰۴)؛ پسینین و مک کری (۲۰۰۳)؛ ریچارد و داج (۲۰۰۳)؛ استاک، رینولدز و کاسلو (۲۰۰۰)؛ مویر، بسویک، ویلیامسون (۲۰۰۸)؛ شور و اسپوواک (۱۹۸۰)؛ بیگام و پاور (۲۰۰۲) و بل و دزوریل (۲۰۰۹) همخوان است.

سبک‌های حل مسئله درماندگی و مهارگری با همه انواع پرخاشگری و نمره کل آن رابطه مثبت معنادار و سبک حل مسئله خلاقانه و با

سبک‌های اعتماد در حل مسئله و گرایش، اعتقاد به توانایی فرد برای حل مشکلات و نگرش مثبت به مشکلات و تمایل به مقابله رودررو با آن‌ها را نشان می‌دهد. رویارویی و برخورد مناسب با موقعیت‌های مسئله‌دار، حس کارآمدی و اثربخشی را به همراه دارد و عامل مهمی است که از شکست‌های احتمالی پیشگیری می‌کند؛ شکست‌هایی که می‌توانند به راحتی سبب تغییر خلق گردند. به بیان دیگر، افرادی که از رویارویی با مشکلات نمی‌هراسند و به شکل رودررو در راستای حل مسائل می‌کوشند و از اعتماد بالایی برای حل مشکلات برخوردارند، در مقایسه با افرادی که از رویارویی پرهیز می‌کنند، از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردارند. همین امر، اعتماد به هنگام رویارویی با مشکلات را به همراه دارد و به تبع آن، عدم استرس و اضطراب و در نتیجه عدم پرخاشگری نتیجه به‌کارگیری این دو سبک خواهند بود. به نظر می‌رسد که سبک‌های سازنده که بهترین راه‌حل «جان‌شینی» را از بین راه‌حل‌های متعدد، در اختیار فرد قرار می‌دهد و سبک‌های غیرسازنده، که بلافاصله‌ترین پاسخ محسوب می‌گردند، به ترتیب سبب استقرار و گسترش کنش‌وری سازشی و مرضی قابل ملاحظه‌ای در فرد می‌شوند. در هر صورت، به همان اندازه که اتخاذ روش‌های سازنده حل مسئله، به استقرار و پیشرفت سلامت عمومی منتهی می‌گردد، به‌کارگیری سبک‌های غیرسازنده نیز، رفته رفته، استخوان‌بندی ساختار روانی و جسمانی را در هم می‌شکند (محمدی، ۱۳۸۵). نتایج حاصل از آزمون t در رابطه با تفاوت دو جنس در متغیرهای پژوهش، تفاوت معناداری را در انواع پرخاشگری بین دو جنس نشان نداد. در ویژگی‌های شخصیتی فقط در توافق‌پذیری بین دو جنس تفاوت وجود داشت؛ به گونه‌ای که در ویژگی توافق‌پذیری، دختران ($M = 29/46$) نمرات بیشتری را نسبت به پسران ($M = 28/08$) کسب کردند. در سبک‌های حل مسئله سازنده، در دو سبک خلاقانه و گرایش بین دو جنس تفاوت معنادار وجود داشت؛ به گونه‌ای که در سبک گرایش، دختران ($M = 2/269$) نسبت به پسران ($M = 2/976$) نمرات بیشتری به دست آوردند و در سبک

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نواهور برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد برهان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

◆ رشد آموزش ابتدایی ◆ رشد تکنولوژی آموزشی

◆ رشد مدرسه فردا ◆ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- ◆ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ◆ رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- ◆ رشد آموزش هنر ◆ رشد آموزش مشاور مدرسه ◆ رشد آموزش تربیت بدنی
- ◆ رشد آموزش علوم اجتماعی ◆ رشد آموزش تاریخ ◆ رشد آموزش جغرافیا
- ◆ رشد آموزش زبان‌های خارجی ◆ رشد آموزش ریاضی ◆ رشد آموزش فیزیک
- ◆ رشد آموزش شیمی ◆ رشد آموزش زیست‌شناسی ◆ رشد مدیریت مدرسه
- ◆ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش ◆ رشد آموزش پیش‌دبستانی
- ◆ رشد برهان متوسطه دوم

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

◆ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

◆ تلفن و نامبر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

◆ وبگاه: www.roshdmag.ir

خلاقانه، پسران ($m=2/917$)، نسبت به دختران ($m=2/641$) حائز نمره‌های بیشتری شدند. در سبک‌های غیرسازنده، درماندگی بین دو جنس تفاوت معناداری داشت؛ به گونه‌ای که در این سبک، دختران ($m=1/33$) نمرات بیشتری نسبت به پسران ($m=1/8$) به دست آوردند. نتایج حاصل از اجرای مدل رگرسیونی در زمینه متغیرهای پژوهش نشان داد که از پنج ویژگی شخصیتی، روان‌رنجورخویی بهترین پیش‌بینی‌کننده انواع پرخاشگری بود؛ به طوری که این ویژگی به تنهایی توانست حدود ۲۲ درصد از واریانس پرخاشگری کل در دختران و حدود ۱۰ درصد از واریانس پرخاشگری کل را در پسران تبیین کند. از میان سبک‌های حل مسئله، سبک درماندگی مهم‌ترین و قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده انواع پرخاشگری بود؛ به طوری که این سبک به تنهایی توانست حدود ۱۱ درصد از واریانس پرخاشگری کل را در پسران و حدود ۱۸ درصد از واریانس پرخاشگری کل را در دختران تبیین کند.

پیشنهاد‌های پژوهشی

۱. پیشنهاد می‌شود که پژوهش حاضر روی نمونه بزرگ‌تر و از شهرها و مناطق مختلف ایران انجام گیرد تا بتوان تعمیم‌پذیری بهتری از نتایج پژوهش داشت.
۲. پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های آتی، علاوه بر پرسش‌نامه از روش‌های دیگر ارزیابی نوع و میزان پرخاشگری همانند مشاهده و گزارش معلمان و همسالان استفاده شود.
۳. پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های آتی نقش عواملی مانند هوش، وضعیت تحصیلی پدر و مادر، اعتمادبه‌نفس و سبک‌های فرزندپروری والدین، مهارت‌گری عاطفی، بلوغ اجتماعی و تاب‌آوری بررسی یا کنترل شود.

پیشنهاد‌های کاربردی

۱. با توجه به قدرت پیش‌بینی‌کنندگی سبک‌های حل مسئله در انواع پرخاشگری در دختران و پسران و این موضوع که سبک‌های حل مسئله عموماً متغیرهایی محیطی هستند نه صفتی، می‌توان با آموزش شیوه‌های حل مسئله به خوبی در جهت کاهش پرخاشگری نوجوانان تلاش کرد.
۲. با توجه به اینکه پرخاشگری در پسران بیشتر سازه‌ای محیطی است تا شخصیتی، و یادگیری در آن بسیار دخیل است، می‌توان با آگاهی دادن به خانواده‌ها و مدارس درباره این موضوع، از پرخاشگری در پسران تا حد زیادی پیشگیری کرد و آن را کنترل نمود.
۳. با توجه به شیوع پرخاشگری در دوره نوجوانی، به بهزیستی و سازمان‌زدان‌ها توصیه می‌شود که در مراکز اصلاح، تربیت و نگهداری نوجوانان بی‌سرپرست، شیوه مهارت‌خشم برای بهبود مهارت‌های اجتماعی آنان آموزش داده شود.
۴. از آنجا که راه‌حلی‌هایی که فرد در هنگام مواجه شدن با موقعیت‌های مسئله‌مدار از آن‌ها استفاده می‌کند به اتخاذ نوعی سبک زندگی مبتنی بر خلاقیت می‌انجامد، پیشنهاد می‌گردد برنامه‌هایی آموزشی تدوین شوند که از رهگذر آن‌ها بتوان اصول، قوانین، و مهارت‌های حل مسئله فردی و اجتماعی را به نوجوانان آموزش داد. بی‌گمان، این فرایند در تأمین بهداشت و سلامت روانی نقش مهمی ایفا می‌کند.

12. Gustavsson
13. (NEO Personality Inventory) (NEO-P)
14. (NEO- Five Factor Inventory)(NEO-FFI)
15. Factor Load
16. Standardization
17. Problem Solving Style
18. Aggression Questionnaire (AQ)
19. Siegl
20. Back - translation

بی‌نوشت‌ها

1. Kassinove
2. Gorman
3. Aggression
4. Zurilla, D
5. Sheedy
6. Personality
7. Widiger
8. McCrae
9. Costa
10. Hayess
11. Joseph

منابع

۱. اتکینسون، ریئا؛ اتکینسون، ریچارد؛ اسمیت، ادوارد؛ بم، داریل؛ هوکسما، سوزان. (۱۳۸۶). زمینه روان‌شناسی هیگلارد، مترجم: محمد تقی براهنی و همکاران. تهران: رشد.
۲. باباپور خیرالدین، جلیل؛ رسول‌زاده طباطبایی، سیدکاظم؛ ازهای، جواد؛ فتحی‌اشتیانی، علی. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین شیوه‌های حل مسئله و سلامت روان‌شناختی دانشجویان. مجله روان‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، شماره ۱.
۳. چلبیانلو، غلامرضا؛ گروسی فرشی، میرتقی. (۱۳۸۹). نگاهی به قابلیت آزمون نئو در ارزیابی سلامت روانی. مجله علوم رفتاری دانشگاه تبریز، دوره ۴، شماره ۱. بهار. ۵۸-۵۱.
۴. روشن چسلی، رسول؛ شعیری، محمدرضا؛ عطری فرد، مهدیه؛ نیکخواه، اکبر؛ قائم‌مقامی، بهاره؛ رحیمی راد، اکرم. (۱۳۸۵). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی «پرسش‌نامه شخصیتی ۵ عاملی نئو». دو ماهنامه علمی-پژوهشی. دانشگاه شاهد. سال سیزدهم، شماره ۱۶.
۵. سامانی، سیامک. (۱۳۸۶). بررسی پایایی و روایی پرسش‌نامه باس و پری، مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران. دانشگاه شیراز. سال سیزدهم، شماره ۴. ۳۶۵-۳۵۹.
۶. شاطری، زهره؛ اشکانی، نجمه؛ مدرس غروی، مرتضی. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین نگرانی مرضی، شیوه‌های حل مسئله و افکار خودکشی در نمونه غیربالینی. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان. دوره ۱۴، ص ۱۰۰-۹۲.
۷. شریفی درآمدی، پرویز. (۱۳۸۴). تأثیر آموزش سبک حل مسئله بر میزان عزت نفس دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۳ ساله دارای مشکلات رفتاری ارتباطی در دوره راهنمایی تحصیلی. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ص ۶۳-۴۸.
۸. فروغان‌فر، مریم. (۱۳۸۵). رابطه شیوه‌های حل مسئله با سازگاری ناشویی در دانشجویان متأهل دانشگاه شهید بهشتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
۹. گروسی فرشی، میرتقی. (۱۳۸۰). رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت (کاربرد تحلیل عاملی در مطالعات شخصیت). تبریز: نشر جامعه‌پژوه.
۱۰. (۱۳۷۷). هنجاریابی آزمون جدید شخصیتی نئو و بررسی تحلیل ویژگی‌ها و ساختار عاملی آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۱۱. گروسی فرشی، میرتقی؛ مانی، آرش؛ بخشی‌پور، عباس. (۱۳۸۵). بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و احساس شادکامی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز. فصلنامه علمی - پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز، سال اول، شماره ۱.
۱۲. محمدی، نورالله. (۱۳۸۳). رابطه سبک‌های حل مسئله با سلامت عمومی. مجله روان‌شناسی. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز. ۳۳۲-۳۳۶.
۱۳. محمدی، نورالله. (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی شاخص‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه پرخاشگری باس-پری. مجله علوم اجتماعی و انسانی. دانشگاه شیراز. دوره ۲۵، شماره ۴.
۱۴. وکیلان، منوچهر؛ کرباسی، منیژه. (۱۳۸۶). مسائل نوجوانان و جوانان. انتشارات دانشگاه پیام نور.
۱۵. هادی‌پور، مجتبی. (۱۳۸۶). مقایسه و بررسی ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و میزان پرخاشگری در ورزشکاران مرد رشته‌های مختلف ورزشی شهر همدان، پژوهش در علوم ورزشی.

منابع لاتین در دفتر مجله موجود است

حمایت از کالای ایرانی

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:

- الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
- ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمراه آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل‌شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۳۳۳۰۸۸۴۹.

♦ عنوان مجلات در خواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد:

♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

♦ استان:

♦ شهر ستان:

♦ خیابان:

♦ پلاک:

♦ شماره فیش بانکی:

♦ مبلغ پرداختی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵

♦ تلفن بازرگانی: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

♦ Email: Eshterak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۴۵۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۲۰/۰۰۰ ریال